

فصلنامه‌ی اقتصاد مقداری

صفحه‌ی اصلی وب سایت مجله:

www.jqe.scu.ac.ir

شاپا الکترونیکی: ۲۷۱۷-۴۲۷۱

شاپا چاپی: ۲۰۰۸-۵۸۵۰

بررسی زیان رفاهی تورم کالایی در برنامه‌های چهارم و پنجم توسعه برای استان‌های منتخب ایران خالد احمدزاده* و شعله نصری**

* استادیار اقتصاد و پژوهشگر پاره‌وقت پژوهشکده کردستان‌شناسی، گروه اقتصاد، دانشکده‌ی علوم انسانی و اجتماعی، دانشگاه کردستان، سنندج، ایران.
ایمیل: ahmadzadeh.khaled@gmail.com

** کارشناسی ارشد علوم اقتصادی، گروه اقتصاد، دانشکده‌ی علوم انسانی و اجتماعی دانشگاه کردستان، سنندج، ایران. (نویسنده‌ی مسئول)
ایمیل: shole.nasri@yahoo.com
ارکید: 0000-0003-4425-1197

آدرس پستی: سنندج، شهرک کشاورز، خیابان ۱۵ خرداد، کدپستی: ۶۶۱۸۷-۶۸۱۶۵

اطلاعات مقاله	طبقه‌بندی JEL	واژگان کلیدی
تاریخ دریافت: ۹ فروردین ۱۳۹۸ تاریخ بازنگری: ۱۴ شهریور ۱۳۹۹ تاریخ پذیرش: ۴ آبان ۱۳۹۸	R13, I38, D12, D69	تغییرات جبرانی، سیستم مخارج خطی، خانوارهای شهری، استان‌های غرب و شمال غرب کشور، برنامه‌های چهارم و پنجم توسعه

قدردانی: از تمامی افراد و نیز معاونت محترم پژوهشی دانشگاه کردستان که در انجام این تحقیق، مولفان را مساعدت نمودند، قدردانی می‌شود.

تضاد منافع: نویسنده مقاله اعلام می‌کند که در انتشار مقاله ارائه شده تضاد منافی وجود ندارد.
منابع مالی: نویسنده‌ها حمایت مالی خود برای تحقیق، تألیف و انتشار این مقاله را از معاونت پژوهشی دانشگاه کردستان در قالب طرح پژوهشی داخلی به شماره قرارداد ۹۷/۱۱/۱۳۰ دریافت نموده‌اند.

ارجاع به مقاله:

احمدزاده، خالد و نصری، شعله. (۱۴۰۰). بررسی زیان رفاهی تورم کالایی در برنامه‌های چهارم و پنجم توسعه برای استان‌های منتخب ایران. فصلنامه‌ی اقتصاد مقداری (بررسی‌های اقتصادی سابق)، ۱۸ (۳)، ۹۹-۱۳۴.

 [10.22055/JQE.2019.29026.2059](https://doi.org/10.22055/JQE.2019.29026.2059)

© 2021 Shahid Chamran University of Ahvaz, Ahvaz, Iran. This article is an open access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International (CC BY-NC 4.0 license) (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>)

چکیده گسترده

معرفی:

دولت‌هایی که منسوب به دولت رفاه هستند، ارتقای وضعیت رفاهی شهروندان برایشان حائز اهمیت است. جمهوری اسلامی ایران نیز از این قاعده مستثنی نیست، نگاهی به بندهای اول و دوم اصل ۴۳، بند دوازده اصل سوم، اصول بیست‌ونهم تا سی‌ویکم قانون اساسی و تمام برنامه‌های توسعه اقتصادی به عنوان آیین‌های تمام‌نمای تایید این ادعا می‌باشند. به این ترتیب در راستای تحقق این مهم درصد بالایی از کل منابع درآمدی کشور طی سالیان متمادی به یارانه‌ی کالاهای اساسی اختصاص یافته است. با این حال، اجرای نامناسب سیاست‌های حمایتی در جهت نقض غرض خود (توانمندسازی اقشار پایین درآمدی) عمل نموده است. دستیابی به نتایج خلاف انتظار از اجرای سیاست‌های حمایتی، مسئولان کشور را در جهت مصوب نمودن قانون هدفمندی یارانه‌ها مصمم نمود. تحقیقات صورت گرفته در راستای تبعات اجرایی شدن قانون هدفمندی یارانه‌ها، مبین هزینه‌های رفاهی ناشی از افزایش قیمت‌ها، تضعیف تولید ملی و گسترش بیکاری برای جامعه می‌باشد. مازاد بر این، شوک‌های متوالی نرخ ارز، تحریم‌های مالی و تجاری و افزایش نقدینگی در سال‌های بعد از هدفمندی یارانه‌ها محققان را بر آن داشت تا با اهتمام ویژه‌ای زیان رفاهی که دهک‌های مختلف درآمدی متحمل می‌شوند، بررسی نموده و نتایج را جهت انجام برنامه‌ریزی‌های درست و به‌هنگام در اختیار مسئولان و برنامه‌ریزان کشور قرار دهند. تا به حال تحقیقات بسیاری در این زمینه صورت گرفته است، اما محدود مطالعاتی بوده‌اند که تفاوت هزینه‌ی زندگی در مناطق مختلف کشور؛ متاثر از عوامل فرهنگی، اقتصادی و جغرافیایی را

در نظر گرفته‌اند. مازاد بر این، موفقیت‌آمیز بودن برنامه‌های توسعه اقتصادی در تامین رفاه اقشار پایین درآمدی تاکنون در مطالعه‌ای مورد بررسی قرار نگرفته است. مغفول ماندن برنامه‌ریزان از وضعیت رفاهی شهروندان به تفکیک مناطق جغرافیایی کشور، عدم موفقیت برنامه‌های رفاهی را علی‌رغم صرف زمان و هزینه‌های گزاف به دنبال خواهد داشت. مطالعه‌ی حاضر با بررسی زیان رفاهی تورم کالایی برای خانوارهای شهری استان‌های غرب و شمال‌غرب کشور در برنامه‌های چهارم و پنجم توسعه گامی در جهت رفع این نقیصه برداشته است.

متدولوژی:

در مطالعه‌ی حاضر از داده‌های مربوط به قیمت، کل مخارج مصرفی خانوار و مخارج صرف شده به تفکیک روی ۷ گروه کالایی خوراکی‌ها، آشامیدنی و دخانیات، مسکن و سوخت، پوشاک و کفش، حمل‌ونقل و ارتباطات، کالا و خدمات متفرقه، لوازم و اثاثیه‌ی منزل، تفریح امور فرهنگی و تحصیل استفاده شده است. داده‌های مذکور از نتایج آمارگیری هزینه و درآمد خانوارهای شهری طی سال‌های ۱۳۹۴-۱۳۸۳ در مرکز آمار ایران و فصل شاخص قیمت سالنامه‌های آماری کل کشور استخراج شده است. داده‌های جمع‌آوری شده با تکیه بر مدل سیستم مخارج خطی با استفاده از روش رگرسیون‌های به ظاهر نامرتب به کار گرفته شده‌اند. در مدل مذکور که مشتمل بر چندین معادله می‌باشد، علی‌رغم تمایز میان متغیرهای مستقل و وابسته‌ی این معادلات اما به کارگیری داده‌های یکسان در آن‌ها موجبات نقض یکی از فروض کلاسیک (صفر بودن کوواریانس جملات خطای تصادفی) را فراهم می‌آورد و منجر به ناطمینانی به نتایج برآوردکننده‌ها می‌شود. روش *sur* در راستای رفع این مشکل روش مناسبی برای برآورد سیستم معادلات است.

یافته‌ها:

یافته‌های حاصل از محاسبات خط فقر در اولین سال برنامه‌ی چهارم توسعه به ترتیب بیشترین و کم‌ترین خط فقر ماهانه را برای استان‌های کردستان و آذربایجان شرقی نشان می‌دهد و در پایان برنامه‌ی مذکور این وضعیت به ترتیب برای استان‌های لرستان و زنجان حاکم بوده است. پایان برنامه‌ی پنجم توسعه خانوارهای شهری آذربایجان شرقی را با

بالاترین هزینه جهت ارضای نیازهای ضروری مواجه نموده است و استان ایلام در نقطه‌ی مقابل قرار گرفته است. در حالی که در زمان شروع برنامه‌ی پنجم توسعه وضعیت برای دو استان مذکور کاملاً معکوس است. بررسی رتبه‌بندی این که تغییرات جبرانی چند درصد از درآمد خانوارهای شهری استان‌های مختلف را به طور متوسط در برنامه‌های توسعه به خود اختصاص داده است حاکی از رتبه‌های نخست در هر دو برنامه‌ی توسعه برای استان کردستان در مقایسه با سایر استان‌ها می‌باشد. افزایش قیمت سه گروه کالایی خوراکی‌ها، آشامیدنی و دخانیات، مسکن و سوخت و بهداشت و درمان بیشترین زیان رفاهی را در برنامه‌های چهارم و پنجم توسعه به ترتیب برای مناطق شهری استان‌های ایلام و آذربایجان- غربی داشته است.

نتیجه:

در مطالعه‌ی حاضر بالاترین زیان رفاهی ناشی از افزایش قیمت گروه‌های کالایی خوراکی‌ها، آشامیدنی و دخانیات، مسکن و سوخت و بهداشت و درمان بوده است و نتیجه‌ی به دست آمده بر خلاف اهداف دنبال شده در قانون اساسی و به موازات آن در برنامه‌های توسعه اقتصادی است. بدین ترتیب کاهش هزینه‌ی تولید خوراکی‌ها با به کارگیری فناوری‌های جدید با مصرف انرژی کمتر که به عنوان نهاده‌ی اصلی تولید محصولات کشاورزی هستند و در مقابل بعد از هدفمندی یارانه‌ها با افزایش قیمت زیادی مواجه شده‌اند؛ ضروری می‌نماید. علاوه بر این مسئولان در تقابل با عواقب سیاست‌های افزایش دهنده‌ی قیمت مسکن بایستی حساسیت بیشتری به خرج دهند. از سوی دیگر، اختصاص سهم بیشتری از منابع دولت به خدمات آموزشی و بهداشتی رایگان و با توزیع مناسب در سطح کشور موجبات ارتقای سرمایه انسانی و به تبع آن بهبود سطح رفاه خانوارها را فراهم می‌نماید.

Reference

- Arman mehr, M.R, Farahmandmanesh, A. (2017). Studying the Effect of Price Changes on the Welfare of Urban Households Disaggregated By Income Deciles and Commodity Groups. *Economic Modeling*, 11(39), 49-74. Avalabale at: http://eco.iaufb.ac.ir/article_600429.html?lang=en (in Persion)
- Ashrafi, Y., & siami-araqhi, e. (2016). Estimating Consumers welfare change in urban regions of Iran emphasized on subsidies targeting. *quarterly journal of Economic Research and policies*. 24 (77), 163-182. Available at: <http://qjerp.ir/article-1-1098-en.html> (in Persion).
- Amiri, J.T. (2015). Typology of Islamic republic of Iran welfare system based on Anderson`s three welfare states model. *Science and Technology Policy*, 1, 6-13. Available at: http://stpl.ristip.sharif.ir/article_1456.html (in Persion)
- Babapour, M. (2019). [The Role of Different Costs on the Inequality of Iranian Urban Households](#). *Quarterly Journal of Quantitative Economics (the former Economic Studies)*, 16(3) , 33-66. Doi: [10.22055/JOE.2019.24805.1816](https://doi.org/10.22055/JOE.2019.24805.1816) (in Persion)
- Bahrami, R. (2017). An analysis of urban poverty in Kurdistan Province. *Geographical Engineering of the land*, 1(2), 1-14. Available at: http://www.jget.ir/article_50413.html?lang=fa (in Persion)
- Bazazan, F., Qasemi, A., Raghfar, H., & Hasanvand, S. (2015). The Effectiveness of Public Policies in Reducing Poverty In Iran. *Quarterly Journal of Economic Development Policy*, 3(8), 9-32. Doi: [10.22051/EDP.2016.2459](https://doi.org/10.22051/EDP.2016.2459) (in Persion)
- Boughanmi, H., Alshamakhi, A., Mbagha, M., & Kotagama, H. (2014). Evaluation of the 2006-2008 food crisis on household welfare: The Case of the sultanate of Oman. *Economica Research International*, 1-7.
- Chang, T., & Fawson, Ch. (1994) .An application of the linear expenditure systems to the pattern of consumer behavior in taiwan .*Economic research institute study papers*, 1-14.
- Easterly, W., & Fisher S. (2001). Inflation and the poor. *Journal of money, credit and banking*, 33(20), 1-31.
- Fallahi, F., Mohammadzadeh, P., & Hekmati-farid, S. (2013). The Welfare Effects of Price Changes in the Main Commodity Groups in Iran. *Journal of Economic Research*, 48(2), 131-150. Doi: [10.22059/JTE.2013.35171](https://doi.org/10.22059/JTE.2013.35171) (in Persion)
- Fitzpatrick, T. (2002). *Welfare Theory*, Translated by Hormoz Homayounpour, Tehran, Game-Now publication. (in Persion).
- Galli, R., & Vanderhoeven, R. (2001). Is inflation bad for income inequality: the importance of the initial rate of inflation. *Employment paper*, (29), 1-38.
- Giddens, A. (1994). *Sociology*, Translated by Manouchehr Sabouri, Ney publication, Tehran. (in Persion).
- Gilak-hakimabadi, M.T., Zarouki, Sh., & Rahmati, S. (2017). [The Welfare Loss of Rising Food Prices: Application of Panel- SURE Regression in Iranian Provinces](#).

- Quarterly Journal of Quantitative Economics (the former Economic Studies)*, 14(4), 53-92. Doi: [10.22055/QJE.2018.21297.1590](https://doi.org/10.22055/QJE.2018.21297.1590) (in Persian)
- Jafari-samimi, A., Zarouki, Sh., & Amiri, S.R. (2018). Economic Welfare Analysis with an Emphasis on Aspects of Globalization. *Quarterly Journal of Economic Modeling*. 12(4), 1-23. http://eco.iaufb.ac.ir/article_663778.html?lang=en (in Persian)
- Kafaie, M.A., Garshashi, R. (2016). Subsidy reform, cash payments and welfare of Iranian households. *Iranian Economic Review*. 20 (1), 1-19.
- Kamijani, A., & Mohammadzadeh, F. (2014). The Effect of Inflation on Income Distribution and Performance of Compensation Policies. *Quarterly Journal of Economic Research and Policies*, 22(69), 5-24. Available at: <http://qjerp.ir/article-1-127-fa.html> (in Persian)
- Khosravinejad, A.A. (2013). Assessing the effects of market regulation policies of basic goods on household welfare. *Institute for Trade Studies & Research, Research project*, 1-165. Available at: <http://trindoc.itsr.ir/ProductPlanDetail.aspx?> (in Persian)
- Koch, S., & Bosch, A. (2009). Inflation and the household: towards a measurement of the welfare costs of inflation. *Working Papers 3488, South African Reserve Bank*, 1-52.
- Mortazavi, S .A., Pirooz, R., & Mahmoudgard, R. (2015). The Effect of Increasing Milk Prices on the Net Welfare of Income Deciles of Urban Groups in Iran. *Quarterly Journal of Economic Research (the former Sustainable Growth and Development)*, 5(3), 23-37. Available at: <http://ecor.modares.ac.ir/article-18-1112-fa.html> (in Persian)
- Motfakher-azad, M.A., Mohammadzadeh, P., Sadeqi, S. K., & Hekmati-farid, S. (2011). The Welfare Effect of Subsidy Elimination in Basic Goods. *Journal of Economics and Modeling*, 2(5-6), 161-187. Available at: https://eco.j.sbu.ac.ir/article_57499.html?lang=en (in Persian)
- Mousavi-Samarin, S. S. (2014). Introduction to the concept of welfare, *Mobin Papers (Electronic Journal of Mobin Institute of Studies and Research)*, 2(29), 1-29. Available at: <http://jostar.mrsi.ir/Vol.2/jostar29.pdf> (in Persian)
- Narayan, P.K., Narayan, S., & Smyth, R. (2009). Understanding the inflation- output nexus for china. *China economic review*, 82-90.
- Noorullahi, S., Jabbari, A., Moradkhani, N., & Faramarzi, A. (2017). Evaluation of Compensated Variation in Rising Commodity Prices: The Case of Iranian Urban Households. *Quarterly Journal of Economic Research and Policies*, 25(81), 155-189. Available at: <http://qjerp.ir/article-1-1377-fa.html> (in Persian)
- Parra, J.C., & Wodon, Q. (2008). Comparing the Impact of food and energy price shocks on consumers: A Social Accounting Matrix Analysis For Ghana. *Policy Research, Working Paper* ,1-23.

- Parvin, S., & Banoui, A.A. (2017). The Effects of the First Phase Implementation of Subsidy Targeting on the Welfare of Low Income Households Using Structural Path Analysis. *Quarterly Journal of Economic Research (the former Sustainable Growth and Development)*, 7(3), 193-225. Available at: <http://ecor.modares.ac.ir/article-18-11398-fa.html> (in Persian)
- Prifti, E., Daidone, S., & Miguez, B. (2017). Impact of increases in food prices on consumer welfare in Lesotho. *African Journal of Agricultural and Resource Economics*. 12, 52-61.
- ameti, M., & Izadi, S. (2014). Welfare Costs of Inflation on Different Income Deciles of Isfahan Urban Households. *Quarterly Journal of Iranian Economic Research*, 19(59), 117-152. Available at: https://ijer.atu.ac.ir/article_1414.html?lang=en (in Persian)
- Seyed-Nourani, S.M.R., & Javadi, M. (2005). Study of factors affecting the share of new car costs in the basket of urban household expenditure. *Quarterly Journal of Economic Research*, 5(17), 237-263. Available at: https://joer.atu.ac.ir/article_3422.html (in Persian)
- Shimeles, A. (2010). Welfare analysis using data from the international comparison program for africa. *Working paper series*, 1-27.
- Statistical Center of Iran, *Detailed results of expenses and income of urban households in the provinces*. The years: 2004-2015. (in Persian)
- Statistical Center of Iran, "Statistical Yearbooks". The years 1394-1383. (in Persian).
- Stone, R. (1954). Linear expenditure systems and demand analysis: an application to the pattern of British demand. *Economic Journal*, 64(255), 511-527
- Vice President of Strategic Planning and Supervision. (2010). *Collection of the five-year development plan of the Islamic Republic of Iran*. (in Persian).
- Vice President of Research, Codification and revision of presidential laws and regulations (2004). *The Fourth Economic, Social and Cultural Development Plan of the Islamic Republic of Iran*. (in Persian).
- Widodo, T. (2012). Households welfare impact of fuel subsidy removal. *MPPA Paper, Working paper series*. Universitas Gadjah Mada, 1-23.
- Zamanzadeh, H., & Shadrokh, M. (2010). Implementing the complementary policies for the successful management of targeted subsidies. *Quarterly Journal of New Economics*. (129), 4-13. Available at: <http://ensani.ir/file/download/article/20120504170947-9021-5.pdf>
- Zamanzadeh, H., & Shahmoradi, A. (2012). Estimating the Poverty Lines in Iran Based on Household Scale. *Quarterly Journal of Economic Modeling*. 2(6), 1-18. Available at: <http://jemr.khu.ac.ir/article-1-133-fa.html>